

TEMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 4562
Tarih : 20.02.2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

“Toplu Taşıma Araçlarında ve Toplu Taşıma Hizmetlerinin Verildiği Merkezlerde Yerel ve Bölgesel Dillerde Hizmet Verilmesine Dair Kanun Teklifi” gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Gülcan KAÇMAZ SAYYİĞİT

Van Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor
Esas Komisyon	Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm
Tarih: 3-4-2024	Esas No: 2/2091

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LIGI
2 0 Şubat 2024
Numara:

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LIGI
2 0 Şubat 2024
1384649

GEREKÇE

Kamu yönetiminin katı merkeziyetçi bir şekilde düzenlendiği ülkelerde yurttaşların hizmetlerden etkin bir biçimde yararlanması mümkün olmamaktadır. Türkiye’de de katı merkeziyetçilik, kentlerin özgünlüklerinin ve toplumsal farklılıkların göz ardı edilmesine sebep olagelmektedir. Buna bağlı olarak kamusal hizmetlerden yararlanma konusunda dezavantajlı durumlar ortaya çıkabilmekte; insan hakları ve demokrasi kültürü çerçevesinde diğer dillerin de kamusal alanda kullanılması ve korunması mümkün olmamaktadır. Çünkü Cumhuriyet’in kuruluşundan itibaren “tek dil” politikası benimsenirken Türkçe dışındaki dillerin varlığı inkâr edilmiştir. Oysaki Türkiye’nin üzerinde kurulduğu topraklar, birçok medeniyete ev sahipliği yapan, kültürel çeşitliliğin zengin olduğu bir coğrafyanın parçasıdır.

Anadolu ve Mezopotamya halklarının çok dilli ve çok kültürlü sosyolojisi hiçbir zaman kabul edilmemiş, Anayasal güvenceye alınmamıştır. Her ne kadar devlet erkinin pozitif bir dil politikası olamasa da UNESCO, Türkiye coğrafyasında konuşulan 40’a yakın dile vurgu yaparak Türkiye’nin somut olmayan kültürel miras açısından zengin bir ülke olduğunu belirtmektedir. Siyasi iktidar da sembolik adımlar dışında, anadili gerçeğini özümseyen bir politika geliştirmeden geçmişten bugüne birçok dil kaybolup gitmiştir. Bugün de 18 dilin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu bilimsel çalışmalarda yer almaktadır. Bu sebeple her yıl 21 Şubat Dünya Anadili Günü’nde anadil üzerindeki tehlikeye dikkat çekilmekte, anadilinde eğitim ve Anayasal güvenceye ilişkin talepler kamuoyuyla paylaşılmaktadır.

Türkiye’de Türkçe dışındaki diller üzerindeki tehlike bugün de devam etmektedir. Her ne kadar “tek dil” politikasının fiiliyatta esnediği görüntüsü verilse de hibrit bir dil politikası sürüdürülmektedir. Çünkü ülkenin inanç ve etnik çeşitliliğinin güvenceye alınacağı herhangi bir çalışmadan imtina edilmektedir. Buna bağlı olarak anadiline yönelik önyargılar kırılmadığı gibi yurttaşın anadilinden dolayı ayrımcılığa uğradığı olaylar sıklıkla yaşanmaktadır. Bunun en temel sebebi, Türkçe dışındaki dillerin tehdit olarak algılanarak kamusal alanın dilsel açıdan homojenleştirilmesidir. Bugün de ulaşım, inanç, sağlık, eğitim başta olmak üzere hiçbir alanda çok dilli hizmet söz konusu değildir. Buna bağlı olarak Van’dan İstanbul’a giden 80 yaşındaki bir kadının Türkçe bilmediği için havaalanında yaşadığı mağduriyet, herhangi bir kamu dairesine giden yurttaşların on yıllardır maruz kaldıkları iletişimsizlik halinin güncel bir versiyonudur.

Bilindiği üzere; Cumhuriyet’in daha ilk yıllarında “Vatandaş Türkçe Konuş” kampanyaları başlatılmış, 1934 yılında yürürlüğe giren İskân Kanunu, 1935 yılı sonrasındaki “Güneş- Dil Teorisi” tezleri, 1957 yılında kurulan Ad Değiştirme İhtisas Komisyonu ile yürütülen politikalar, 19 Ekim 1983 tarihli 2932 sayılı yasa ile anadili yasağıyla zirve yapmıştır. Dil yasağı 1991 yılında sona erse de Kürtçe (Kurmanca, Zazaca) başta olmak üzere anadili çalışmaları sürekli olarak engellenmiştir. Bugünkü iktidar da mevcut dil politikasıyla yüzleşmekten kaçınmış, Temmuz 2016’da KHK’larla Kürt diline ilişkin kurum, enstitü, kreş, okul, gazete ve TV’leri kapatmıştır. Dolayısıyla geçmişten günümüze Türkçe dışındaki dillere ilişkin politikalar farklı biçimlerde varlığını korumaktadır. Geline aşamada devlet erkinin öngörülemez bir dil politikası benimsediği, buna bağlı olarak anadiline yönelik politikaların güncel gelişmelere göre bir seyir izlediği görülmektedir.

Oysaki öngörülemez hibrit politikaların önüne geçilmesi için dillerin Anayasal bir statüye kavuşturulması, bir kültürel miras olarak korunması gerekmektedir. Çünkü ülkenin her parçasında anadili Kürtçe (Kurmanca, Zazaca), Lazca, Çerkesce, Pomakça, Süryanice,

Ermenice, Arapça ve diğer dillerde olan yurttaşlar yaşamaktadırlar. Özellikle Türkiye’de nüfusu 15 ila 25 milyon, Ortadoğu’da 40-50 milyon arasında değişen Kürt realitesi artık inkâr edilemez bir noktadadır. Her ne kadar Kürtlerin yaşadığı tarihsel coğrafya ülkenin doğusunda yer alsa da bugün Kürtler İstanbul ve İç Anadolu başta olmak üzere geniş bir coğrafyada varlık göstermektedirler. Bunun yanında Türkiye’nin Irak’ta Federe Kürdistan’la ileri düzeyde politik ve ekonomik ilişkiler yürüttüğü de bilinmektedir. Bugün Federe Kürdistan – Türkiye arasında karşılıklı olarak iş ve tatil amacıyla yoğun gidiş-gelişlerin olduğu bilinmekle birlikte düzenli uçak seferleri de yapılmaktadır. Bütün bunlara rağmen Türkiye’de ulaşım başta olmak üzere sosyal hizmetlerde Kürtçeye yer verilmesi için herhangi bir adım atılmamıştır.

Siyasi iktidar, dili sadece bir iletişim aracı olarak gördüğü için herkesin Türkçe anlaştığı varsayımıyla hareket etmektedir. Oysaki anadili tek başına iletişim aracı değildir; bir halkın kimliğidir, tarihsel hafızasıdır. Herhangi bir kamusal alanda iletişim sorunu olmasa dahi anadilinde hizmet, temel bir insani haktır. Bugün de havaalanlarında, limanlarda, otogarlar ve garlarda; uçaklarda, gemilerde, otobüslerde ve trenlerde Türkçe bilmediği için mağdur olan yurttaşlar söz konusudur. Çünkü toplu taşıma hizmetinin verildiği hiçbir yerde Kürtçe ve diğer dillerde yönlendirme hizmetleri sözlü veya yazılı olarak verilmemektedir. Özellikle güvenlik talimatlarının hayati önemde olduğu uçaklarda anons, bilgilendirme, yönlendirme, ikazlar sadece Türkçe ve İngilizce yapılmaktadır.

Bugün kamusal hizmetlerin anadilinde yaygın ve etkin bir şekilde verilmemesi yurttaşın dil varlığının inkarıdır. Oysaki kamusal hizmetinin çoğulculuk perspektifiyle farklı dillerde sunulması ile kültürler arası ilişkiler geliştirilebilir, önyargılar kırılabilir. Bu anlamda Kürt nüfusun yoğun olduğu yerlerde bulunan toplu taşıma merkezlerinde anonsların Kürtçe yapılması, yönlendirme ve bilgilendirme tabelalarında Kürtçeye yer verilmesi; yine Türkiye sınırları dahilindeki Kürtlerin yoğun yaşadığı illere yapılan uçaklarda anonsların Kürtçe olması ve “Güvenlik Talimatı Kartı”nda Kürtçeye yer verilmesi ötelenemez bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde Lazca, Çerkezce, Pomakça, Abhazca, Romanca, Süryanice ve Arapça gibi kendi anadilini konuşan yurttaşların yaşadığı bölgelerde de toplu taşımada anadiline yer verilmesi için gerekli tedbirler alınabilir.

Sonuç itibarıyla uygulanan gelen asimilasyon politikalarının yerine biyokültürel çeşitliliğin korunup güçlendirileceği, halklar arasında hoşgörü ve tahammülün geliştirilebileceği ciddi adımların atılması gerekmektedir. Merkezi yönetimin sağlayacağı Anayasal güvencenin yanında yerel yönetimlerin doğrudan kent özgünlüklerine göre politikalar üretebileceği bir sisteme ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlamda uçak, tren, otobüs, feribot vb. ulaşım araçlarında Türkçe dışında dillere yer verilmesinin önünün açılması elzemdir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1 – Bu madde kapsamında Türkiye’de farklı dilleri konuşan yurttaşlarımızın talepleri doğrultusunda toplu taşımanın yapıldığı havaalanı, liman, gar, otogar gibi merkezlerde ve uçak, otobüs, tren gemi gibi araçlarda kendi dillerinde hizmet almaları amaçlanmıştır. Buna göre toplu taşıma merkezlerinde ve araçlarında yapılacak anonslar, yönlendirme tabelaları, bilgilendirme kartları vb. bu dillerde olacak şekilde düzenlenecektir.

Madde 2 – Yürürlük maddesidir.

Madde 3 – Yürütme maddesidir.

**TOPLU TAŞIMA ARAÇLARINDA ve TOPLU TAŞIMA HİZMETLERİNİN
VERİLDİĞİ MERKEZLERDE YEREL ve BÖLGESEL DİLLERDE HİZMET
VERİLMESİNE DAİR KANUN TEKLİFİ**

Madde 1 – Vatandaşların anadilinde toplu taşıma hizmeti talep etmesi dahilinde söz konusu toplu taşıma araçlarında ve toplu taşıma hizmeti veren merkezlerde Türkçenin yanında talepte bulunulan dillerde de hizmet verilir. Talebin nasıl yapılacağı ve değerlendirileceği, verilecek çokdilli hizmetin içeriği, kapsamı ilgili Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Madde 2 – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3 – Bu kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.